

TASUB TEADA: 8 põhireeglit internetis käitumiseks

Delfi.ee 04. september 2013 12:05

Anto Veldre, RIA infoturbeekspert
Noorte hääl

Scanpix

Kooli alates ja suveilmade lõppedes pühendavad paljud taas rohkem aega arvutile ja internetile. Paraku pole netiohud suvega kuhugi kadunud ning paslik on meelde tuletada mõned põhitõed, mida elektroonilises maailmas järgida. Õigupoolest on need soovitusel lihtsad ja kehtivad ka "pärismaailmas", ent küberruumis kolades kipub reaalsustaju mõnikord ununema.

Netis suhtlemise nippe ja nõuandeid jagab ka veebileht **targaltinternetis**. Loe ja mõtle need soovitusel enda jaoks läbi!

Esimene ja kõige tähtsam reegel — ära tee teistele seda, mida Sa ei taha, et Sulle endale tehtaks. Netis on kuri käitumine eelkõige netikiusamine. Ära kunagi ürita kaasinimestele tehniliste vahenditega halba teha!

Teine reegel — ole ise kaitstud! Vaata üle oma arvutid ja mobiiltelefonid! Kas kõigis neis seadmetes on olemas viirusetõrje? Kas see viirusetõrje uuendab end iga päev? Selles valdkonnas on olemas ka tasuta lõunasöögid — antiiviirused, mille eest ei pea maksma.

Samas, ei tohi eksida ega paigaldada nn võltsantiviirust — petuprogrammi, mis näib antiiviirusena, aga tegelikult teeb just vastupidist ehk nakatab arvuti pahavaraga. Võltsviirusetõrje tunneb tihtipeale ära selle järgi, et ta pakub ennast ise. Väites näiteks, et sinu arvutis on pahavarauputus ning arvuti puhastamiseks on vaja ilmtingimata peene nimega turvatarkvara alla laadida.

Kolmas reegel — leia endale sõber või usaldusisik. Aeg-ajalt ikka juhtub asju, keegi tuleb netis tülitama või muud sellist. Neil hetkedel ei ole tark iseendaga üksi jääda. Vaid väga harva juhtub miskit, mida pole maailmas kellegagi kunagi varem juhtunud. Kindlasti on kellelgi eelnev kogemus või teistsugune vaatenurk juhtunule. Seega — Sul peaks olema hea sõber, kellega ohtlikke või muidu vastikuid olukordi arutada. Alati on olemas lahendus, kuid see tuleb üles leida mitmekesi arutledes. See hea sõber võiks olla inimene, keda tunned päriselus. Skype, Facebooki või Ask.fm-i kaudu tekkinud tuttavad ei pruugi olla need, kellenä esinevad ning nende kavatsused võivad olla omakasupüüdlid.

Neljäs reegel — mõtle iseenda ja oma pere andmete turvalisusele. Pole vaja igaühel teada, kus täpselt Sa elad, mis on Su telefoninumber või et pere ostis uue

vinge televiisori. Ettevaatlik tuleb olla "kahtlaste" piltide jagamise ja saatmisega — "send" nupule "undo" ei kehti.

Viies reegel — Sinust jääb Internetti jälg alati ja igal juhul. Sellist asja nagu täielik anonüümsus pole olemas. Jääd oma tegutsemistes mõõdukalt anonüümseks seni, kuni Sa millegi röögatuga hakkama ei saa. Tarvitseb vaid sigatseda, ähvardada, petta või rahaasjades väaratada, kui tulevad küberkorrakaitsjad ja leiavad Sind jälgede järgi üles.

Kuues reegel — ära kooserdada kahtlastel saitidel! Normaalse inimese norm on kaks viirust aastas. Kui Sinu viirusetõrje tõkestab igal nädalal viis viirust, siis on seda täiesti ilmselt liiga palju ning pead oma surfamisharjumusi oluliselt muutma.

Seitsmes reegel — järgi seadusi! Kuniks koopiaõigust pole uuendatud, balansseerid Sa seaduslikkuse piiril igasuguseid filme, videosid ja muusikat alla laadides ning sõpradele kopeerides. Ennekõike tuleb seadusesilm kallale juhul, kui võõrast intellektuaalset omandust paljundades hakata iseendale raha teenima.

Kaheksas reegel — ära kasuta erinevatel netisaitidel sama parooli. Kui parooli korduvkasutada, siis ühe turvavea tõttu kaotad Sa kõik oma identiteetid korruga ning tuleb oma digieluga taas nullist pihta hakata (inglise keeles lugejatele soovitan Matt Honani juhtumit, mida saad lugeda **SIIN!**)

Parool ei ole nagu mõni armas saladus — oma isiklikku parooli ei avaldata kaaslasele isegi mitte abielludes. Usaldust tuleb tõestada kuidagi teistmoodi kui oma parooli sõpradele jagades. Sest jah, sõbrad võivad tulla ja minna, aga sinu digi-identiteet jääb!

